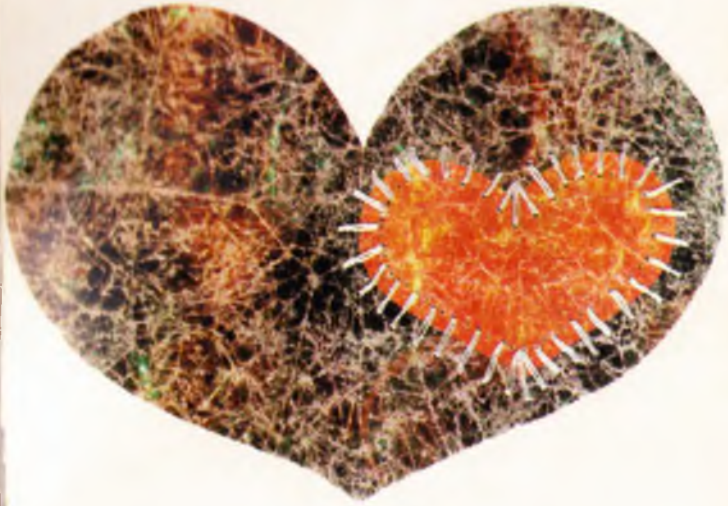
BUGÜNÜN
DİLİYLE

HAYYAM

A. KADİR

ŞİİR

BUGÜNÜN DİLİYLE HAYYAM
A. KADİR
139

YAZKO
Türkocağı Cad. 17-19
Cağaloğlu - İstanbul
22 78 45

A. Kadir'in yenileştirme ve çevirileri:

BUGÜNÜN DİLİYLE MEVLANA/6. basım
BUGÜNÜN DİLİYLE HAYYAM/5. basım
BUGÜNÜN DİLİYLE TEVFİK FİKRET/3. basım
ESKİ ÇAĞLAR TARİHİ, T. Fikret
İLYADA, Homeros (A. Erhat ile)/4. basım
ODYSSEİA, Homeros (A. Erhat ile)/3. basım
SEÇME ŞİİRLER, Eluard (A. Bezirci ile)/2. basım
ASIL ADALET
DİLDEN DİLE
DÜNYA HALK VE DEMOKRASİ ŞİİRLERİ 1
DÜNYA HALK VE DEMOKRASİ ŞİİRLERİ 2
DÜNYA HALK DEMOKRASİ ŞİİRLERİ 3
VİETNAM ŞİİRİ (Afşar Timuçin ile)
FİLİSTİN ŞİİRİ (Afşar Timuçin ile)/3. basım
PORTEKİZ SÖMÜRGELERİ ŞİİRİ (Afşar Timuçin ile)
HALKIN EKMEĞİ, Brecht (A. Bezirci ile)/5. basım
MAKİNALARIN TÜRKÜSÜ, Brecht/2. basım
KARANLIK ZAMANLAR, Brecht (G. Fındıklı ile)
UTANMAYIN GÖZYAŞLARINDAN, Rozewicz (G. Fındıklı ile) 2 basım

Bu kitap Ağaoğlu Yayınevi Tesislori'nde
dizildi, basıldı, ciltlendi 27 73 37
Kapak: İsa Çelik
İstanbul 1983

Bugünün Diliyle

HAYYAM

Yenileştiren

A. KADİR

1. basım 1964
2. basım 1969
3. basım 1976
4. basım 1979

Yazarlar ve Çevirmenler Yayın Üretim
Kooperatifi

KARIMA

BİRİNCİ BASIMIN ÖNSÖZÜ

Bir sabah Hüseyin Karakan geldi bizim eve. Bugüne dek yayımlanmış bütün şiir diliyle Hayyam çevirilerinden seçme bir antoloji hazırlamaktaymış. Ben de birkaç yıl önce Hayyam'dan bir dörtlük çevirmiştim. Bir kitabıma da koymuştum onu. O şiirden bahsetti Karakan, senin bir o var, beş altı tane daha koymak isterim, bana on beş güne kadar yap, dedi. O günlerde Azra Erhat'la Odysseia çevirisine başlamıştık, vaktim yoktu. Sonra, ha deyince de olmazdı bu iş. Hık mık ettim, söz veremedim, kendisini kırmak da istemiyordum. O da anladı halimi, yaparsın yaparsın, oldu bu iş, dedi. Nitekim oldu, beş altı dörtlük yenileştirdim, verdim kendisine, antolojiye koydu.

Tam o sıralarda, Azra Erhat önemli başka bir işe koyuldu. Odysseia çevirisine ara vermek zorunda kaldık. Hayyam da beni hayli sarmıştı, fırsat bu fırsat dedim, daldım Hayyam'a. İki yılda zor çıktım içinden.

Gene başladılar ordan burdan. Hayyam kimdi? Zevk ve safa şairiydi. Hem bu iş yapılmış, olmuş bitmişti bizde. Çok vardı Hayyam çevirisi.

Bizde bir sürü Hayyam çevirisi vardı sahiden. Şiir diliyle, düz, anlaşılır, anlaşılmaz, başarılı, başarısız (şiir diliyle olanların en başarılısı bence S. Eyuboğlu'nunkiler). Ama bu bir sürü dediğimiz kaç tane? Kaç yılda kaç tane? Bir Alman profesör ne diyor: Yalnız 1913 yılında, yalnız İngiliz dilinde

birbirinden ayrı 120 basımı yapılmış Hayyam'ın, lâf değil, bir yılda 120 basımı. Bizde şimdiye kadar bunun sekizde biri yapılmış mıdır? Burda tam sırasıyken şunu diyeyim: Mevlânâ'yı yenileştirirken bir iki sözümona eleştirmeci aynı şeyi söyledi. Mevlânâ da kimdi? Onunla uğraşılır mıydı? «Bugünün Diliyle Mevlânâ»yı yayımladığım vakit, kitabı adamakıllı öven ilk yazıyı bunu söyleyenlerden biri yazdı.

Abdullah Cevdet «Rubaiyatı Hayyam» da şöyle diyor aşağı yukarı: Hayyam'ın dörtlüklerinin her basımında, insan, içinden çıkılması pek güç bir sorun karşısında kalıyor. Hayyam'ın dörtlükleri diye toplanan şiirler sahiden Hayyam'ın mıdır? Hangileri Hayyam'ın, hangileri Hayyam'ın değil? Bunları saptamak için elde kesin bir tartı ve ölçü yok. Birbirine çok benzeyen dörtlükler var, bunların bir kısmının öykünme olduğu, bir yolu bulunup Hayyam'ın dörtlükleri arasına sokulduğu düşünülebilir. Hayyam'ın dörtlükleri arasında öz bakımından birbirine karşıt, birbirini çelen dörtlükler de çok. Ama bu, hangisi Hayyam'ın olduğu, hangisi Hayyam'ın olmadığı ayırımında bize bir ölçü veremez. Ayrı ayrı her dörtlüğün yazıldığı tarihi bilemediğimiz için işin içinden çıkamayız. Bir insanın yaşamında ne kadar büyük değişiklikler geçirdiğini de görmüyor muyuz? Hayyam'ın cennete ve cehenneme inandığı bir dönemden sonra, cennete ve cehenneme inanmadığı bir dönemi olamaz mı:

Cehenneme hanî kim gitmiş?
Hanî, cennetten dönen kim?

Hayyam'ı türkçeye çevirenlerin bellibaşlıları arasında, dörtlükleri üzerinde tam bir anlaşma yok.

Hayyam'ın olduğu söylenen dürtlükler 400'le 600 arasında değişiyor. Hüseyin Dâniş ile Rıza Tevfik'in «Rubaiyatı Ömer Hayyam»ında 397 dörtlük var. Abdullah Cevdet'in «Rubaiyatı Hayyam»ında 575 dörtlük var. Asaf Halet Çelebi'ye göre Hayyam'ın bütün dörtlükleri 400'ü geçmez. Abdülbâki Gölpınarlı'nın «Hayyam — Rubailer» kitabında ise 476 dörtlük var. Rüştü Şardağ'ın «Ömer Hayyam'ın Rubaileri»nde 252 dörtlük var. Avrupa ve Amerika'da Hayyam'ın büyük bir ün kazanmasını sağlayan İngiliz şairi Fitz Gerald'ın büyük bir başarı ile ve çok serbestçe çevirdiği dörtlüklerin çoğu Hayyam'ın değilmiş.

Ben daha çok Abdullah Cevdet'in, Asaf Halet Çelebi'nin, Abdülbâki Gölpınarlı'nın çevirilerinden yararlanarak yüz dörtlük seçtim, yenileştirdim. Bu dörtlükleri seçerken, birbirlerine benzememelerine çalıştım. Bunların içinde Hayyam'ın olmayanlar var mı yok mu bilemem. Hayyam'ın olmayan bir iki tane belki çıkar.

*

Ömer Hayyam'ın doğduğu tarih bilinmiyor. 1025-1050 arasında Nişabur'da doğduğu süyleniyor. Ölümü 1121-1122'dir. Babası bir çadırcıymış. Bu yüzden Ömer, o çağın geleneğine göre bir takma ad almak zorunda kalınca, «Hayyam» yani «Çadırcı» adını almış. Bu sade takma ad bile onun halktan yana bir adam olduğunu gösterir bize.

Sağlam bir eğitim görmüş Hayyam. Kur'an, Hadis, felsefe, matematik, astronomi biliminde üstüne yokmuş. Yunan felsefesiyle bile dostluğu olmuş. Bir gün gelmiş herkesten ayrı düşünmüş, ayrı şeylere inanmış. Melikşah'ın çevresini alan, ona övgüler yazmakla çimlenen dalkavuk şairlere benzemeyince yadırganmış Hayyam. Düşmanları çoğalmış, o da kapamış kapısını herkese.

Şu zamanda bir sürü dostun olacak da ne olacak?
Şöyle uzaktan bir selâm, nasılsın iyi misin, o kadar.

Ters, huysuz, geçimsiz bir adam olmuş herkese göre. Oysa, dostluğa çok önem verirmiş, dostluk bulamamış. Tok sözlü, olduğu gibi görünmüş, bakmış hep yalan dolan, hep ikiyüzlülük. Dostluğun, vefanın, mertliğin damlasını bulmak meseleymiş zaten o zaman. Çekilmiş bir köşeye Hayyam. Ama kendini düşündüğü, kendini sevdiği için değil. Ordan da insanları sevişmeye, birleşmeye çağırmış. Zorlamış insanları ayıran demir kapıları.

Bu müslümanlık, bu gâvurluk neden,
aşk içinde erimek varken.

Hayyam, insana önem verir. İnsanın özgürlüğüne önem verir. Alçakgönüllülüğü, olduğu gibi görünmeyi, fikir ve vicdan özgürlüğüne bağlanmayı, yiğit bir yürek taşımayı, yalandan ve ikiyüzlülükten iğrenmeyi, insanın insana kulluk etmeden yaşamasını öğütler.

Bir ekmek kapısı aç bana
bir geçim yolu bulayım
kula kulluk etmeden.

Hayyam söylüyor bunu. Bu ses onikinci yüzyıl insanının sesi. Sonra biz, rahat rahat oturmuşuz, ona zevk ve safa, «iyş ü nûş» şairi demiş çıkmışız. Nedir şarap Hayyam'da, hep şarap der durur. Onu çevirenlerin çoğu, onun şaraba düşkün bir sarhoş, gece gündüz içer bir adam olmadığında birleşiyorlar. Asaf Halet Çelebi diyor ki: «Görünüşe bakıp da rubailer hakkında hüküm vermek icabetseydi Hayyam'ın derbeder, sefil ve biçare bir sarhoş olduğunu kabul etmek gerekecekti. Halbuki bu şairin hayatı, gayet derlitoplu, ilim sahasında otorite

sahibi, hatta büyük bir ilim kurulunun başında, matematik ve astronomi alanında zamanımıza kadar ehemmiyetini muhafaza etmiş bir eser sahibi, ağır başlı, değerli bir insan olduğunu gösteriyor. Böyle bir insanın sarhoş saçmalarıyle uğraşmayacağı besbellidir. Şu halde şiirlerinde geçen şarap, bir sembol, kötümserliğe karşı bir panzehir, hür insanların düşüncelerini saran bir huzur hissinin timsali sayılmalıdır».

«Bugünden kendini yok sayacaksın, kendi buyruğunda bey gibi yaşayacaksın» diyor Hayyam. «Geçmişi düşünmeyeceksin, gelecekten korkmayacaksın». Hayyam bunları bize, günümüzü gün etmek için mi söylüyor? Hiç sanmam. İnsanoğluna yaşamanın yollarını açıyor bir bakıma. Karanlıklar içinde yolunu şaşırmış insana yol gösteriyor. Yüz bin yıl sonraki geleceği bile düşünüyor Hayyam:

Yüz bin yıl sonra, yerin altından
otlar gibi, yeşil yeşil, çıkma umudu.

Onun meyhane dediği yer, yobazların hiç anlayamayacağı bir yer, insanın insanca yaşayabileceği bir yer. Çok çekmiş Hayyam yobazlardan, dar kafalılardan. Düzenbazlıklardan uzak, yalandan dolandan uzak, düşmanlıklardan, kavgalardan uzak yer aramış kendine. Yalnız kendine mi? Hayyam, istediği gibi yaşayamamış, dünyaya neden geldiğini, bu dünyada işinin ne olduğunu anlayamamış insanların acısıyla yaşamış bir ozan.

Kapısız, damsız şu yuvarlakta
bir sürü insanız, başıboş, kimsesiz.
Bu dünyaya istediğimiz gibi gelmedik,
bu dünyadan istediğimiz gibi gidemeyiz.

*

Böyle bir önsöz yazılmasaydı da olurdu. Asıl bundan sonrası önemli benim için. Asıl işi kıvırabildim mi? Koca Hayyam'a yaraşır bir çeviri yapabildim mi? Halkımın güzel, tatlı dilini sevgili Hayyam'ın ağzına dökebildim mi?

Tertemiz, ak yüreğini dünyaya bir gökyüzü gibi açmak, insanoğlu için varını yoğunu cömertçe harcamak, galiba yalnız Hayyam gibilere, büyük ozanlara, büyük sanatçılara vergi.

Tanrı gibi gökyüzüne uzanabilseydim,
canına okurdum şu feleğin, canına.
Bir dünya kurardım, gönlümce, yepyeni,
ey insan, derdim, ey insan,
dile benden ne dilersen.

Ağustos, 1964 A. KADİR

ŞARAP ve AŞK

HER ŞEYDEN UZAK

Şu yıkık bucakta oturmuşuz
şarabımız, aşkımızla başbaşa,
komuşuz nemiz var nemiz yok,
komuşuz şarabın yerine,
üstümüzü başımızı, yüreğimizi canımızı.
Boş vermişiz acıların korkusuna, yarının
umuduna.
Topraktan, yelden çok uzağız,
ateşten, sudan çok uzak.

DÜNYA BİR YANA
SEN BİR YANA

Yeryüzü padişahların, kralların olsun.
Cehennem kötü insanın olsun, cennet iyi insanın.
Tanrıya toz kondurmamak meleğin işi olsun,
temizlik cennet kapıcısının işi.
Kim ne olursa olsun,
sevgili bizim olsun tek,
canı canımızın olsun.

RÜZGÂRLAR GİBİ

Bırak dört unsuru bir yana,
beş duyguyu, ey şarap sunan.
Azı da bir insanda gamın, çoğu da.
Vur patlasın çal oynasına başlayalım,
bir yudumcuk sun bize şarabından.
Esip duralım rüzgârlar gibi.

BİR BAHAR SABAHI

Dışarısı ılık, taze, güzel.
Bulut yıkadı bahçelerin yüzünü.
Kuşlar keyfe geldi,
şakıdılar kayısı gülüne bizim içimizi:
«Şarap içmeli, şarap içmeli, şarap».

DÖNEN
KİM?

Al istersen, veresiye cennet senin olsun.
Bana bir açıklık yer,
bir çayır çimen olsun,
bir kadeh, bir güzel, bir şarap sunan olsun,
yeter.
Ama bunlar peşin olsun.
Cennet, cehennem gibi lâflara boş verelim.
Cehenneme hani kim gitmiş,
hani, cennetten dönen kim?

KADİR GECESİNDE BİLE

Hiç ayık dolaşmadım ömrümde, ama hiç.
Kadir gecesinde bile fitil gibiyim, körkütük.
Kadehle kucak kucağayım o gece,
küple o gece göğüs göğüseyim.
Elim testinin koynunda, ta sabahlara dek.

KENDİNİ BİL

Yokluk halkasına gir, kral ol.
İçinin yüzünü yıka, kiri pası arıt.
Meyhane sokağında ibadet edene şunu de:
«İlkin kendini bil,
sonra ne halt edersen et.»

MUTLU KİŞİ

Aşk kitabını evirdim çevirdim.
Bir adam konuştu kitabın içinden,
yüreği yana yana, bir adam:
«Kimdir mutlu kişi, bilir misin?
Bir karısı olacak ay gibi güzel.
Bir gecesi sürecek yıl kadar uzun.»

TOPU TOPU

Yüreğine keder ağacını diktin mi, bittin.
Boyuna güler yüzlü kitaplar oku.
Çek şarabı, içinden ne gelirse onu yap.
Yeryüzünde kaç gün kalacağız topu topu.

BİR GÜNÜN BEYLİĞİ

İki batman şarap olacak,
bir somun ekmek, pamuk gibi,
bir koyun budu olacak,
şipşirin bir de güzel.
Bir çardak altındasın,
gel keyfim gel.
Padişahta var mı böyle yaşamak.

BENİM PAYIM

Düşe düşe sarhoşluk düştü benim payıma.
İnsanlar, neden kınarsınız beni?
Ya bütün haram şeyler sarhoş etseydi,
ortada bir tek ayık zor görürdünüz.

İKİ
YULAR

Ramazan geçti, dedim oh, tamam.
Dedim hiç durma, yumul şaraba,
gir ateşin içine, kıpkırmızı yan.
Artık ne namaz var sana, ne oruç var,
kurtuldun iki yulardan, hımbıl softa.

HANİ

Bir güzel sevelim, dedik.
Hani para?
İçelim, basalım nârâyı, dedik.
Hani şarap?
Taş çatlasa çıkamazsın yoldan.
Kaldı bir tek çare:
Namaza dayan!

NE GÜNE DURUYOR

Biliyorum, kötü bir ad bırakacağım,
ne yapayım, elimde değil,
bir kerpiçim mi var, verdim şaraba gitti.
Sonra ne mi yaparım dediniz?
Şarabı neyle mi içerim?
Neyimi mi veririm dediniz sonra?
Cübbemle sarığım ne güne duruyor,
onları Meryem dokumadı ki.

Alayı bırak, kendine gel, dostluğunu bil,
derdime ortak ol, şarapla, dolu tasla.
Yarın ben toprağım al beni, tuğla yap,
kullan meyhane duvarında, yıkıkları kapa.

BU YOLDAN
ŞAŞMA

Yepyeni bir saltanat olacağına
yıllanmış şarap olsun, bir yudumcuk.
Şaşma seni şaraba götüren yoldan,
bir tası, sarayda yaşamaktan daha güzel.
Küpün ağzına konan kerpiç var ya,
metelik etmez yanında kral tacı.

KANCIKLIK
YOK

Hiç ayrılma sevgilinin kapısından,
çal boyuna o kapıyı, çal gönül.
İstediğin ne, kimi beğendin, buyur al.
Ama kancıklık yok bu oyunda,
tak canını dişine,
atıl ortaya erkekçe.

BU KORKU
NE?

Kendini sorguya çek, aklın başındayken.
Ne getirdin? Ne götüreceksin?
Şarap içmem, diyorsun, ölmek var.
İçersen var da, içmezsen yok mu?

MEDRESE DEDİĞİN

Aklını kullan, oğlum Ömer,
ne var medresede, bok mu var?
Meyhaneye gir, sana hiç kimse dokanmaz,
keyfince kurul, istediğince çek.
Medrese dediğin ne ki, Ömer oğlum,
püf desen yıkılacak.

TIN TIN
ÖTERSİN

İçmeyen insan ne anlar bu şarkıdan.
Yaşamanın tadını ne bilir yüzü paslı.
Yeryüzü sevene ışıl ışıl ışıldar.
Oysa sen tın tın ötersin,
sana bizim aşkımız bir şey demez,
ey içi kara, sersem yobaz!

HİÇ UYANMADAN

Bizde kalp para geçmez.
Süpürge temizledi burasını çoktan.
Ne ikiyüzlülük kaldı, ne yalan dolan.
Bir ihtiyar çıkageldi meyhaneden,
şarap içmeye bak, dedi, şarap,
yüzyıllarca uyuyacağan nasıl olsa,
toprak altında, hiç uyanmadan.

AŞK ŞERBETİ

Seni sevdim diye kınarlarsa beni,
kılım kıpırdamaz.
Yürek ne, sevgi ne, onlar bilir mi ki?
Bir kavgam bile yok benim onlarla;
dolu tas er kişiye gerek,
yaramaz aşk şerbeti er olmayana.

BIRAKMAZSIN ADAMI

Ey şarap, güzel şarap, tatlı şarap,
ne kadar iyisin tasın içinde, ne kadar iyi.
Ama bir bağsın aklın ayağında, bir düğüm.
Koyvermezsin adamı ne mal olduğunu
anlamadan.

Çek şarabı, hadi durma, bugünler sayılı.
Sonrası ne, toprak altında uyu babam uyu.
Orda ne arkadaş var, ne dost var, ne karı.
Beri gel, dinle beni, sakın kimseye deme:
Bir çiçek soldu mu, tamam, hapı yuttu.

SAHİ

Yel olsam bir ulaşsam saçının teline,
derdinin elinden bir kurtarsam dizgini.
Gözle hiç kimse göremez dediler yüzünü,
göz bizim gözümüzse, sahi, mümkünü yok.

EY
ŞARAP SUNAN

İçki getir, ey şarap sunan, güle oynaya,
hafakanlar bastı bir şöyle görünmekten,
bir böyle.
Koy rehine seccadeyi, sarığı, git şarap al,
bellesin cümle âlem, kafayı çekmek nasıl olur.

YAZ
KÂTİP
YAZ

Alçak felek bağladı beni kıskıvrak
ben elimin, ayağımın farkına varalı.
Yaşadım sayacaklar şarapsız günlerimi,
onlar da bu fakirin hesabına yazılacak.

VAR MI
DAHA ÖTESİ

Bir batmanlık tasa sarılırım bu gece,
iki tasla zengin ederim kendimi,
dini de, aklı da boşarım üç kere,
sonra üzüm kızıyle nikâh kıyarım,
yatalım ciğerpârem, derim, gel.

BU ŞARAP

Bu şarabı dilenci içti, bey oldu gitti.
Bu şarabı tilki içti, aslan kesildi.
Bu şarabı ihtiyar içti, oldu delikanlı.
Delikanlı içti, ömrü bi uzadı, bi uzadı, bi uzadı.

ÇIKARALIM DEDİK ACISINI

Seccadeyi bir de şarap küpünün yanına
serelim, dedik.
Kafayı bi güzel çektik, ama bi güzel.
Ayıp söylemesi, bayağ, adama benzedik.
Tekkelerde ne günlerimiz harcandı toz oldu
gitti,
çıkaralım, dedik, acısını o günlerin
meyhanelerde.

Bir elimizde Kur'an, bir elimizde şarap tası.
Bir yanımız helâl, bir yanımız haram.
Şu ham gökkubbe altında biz neyiz?
Ne tam gâvur, ne tam müslüman.

VERYANSIN

Çalgıları şuraya alalım, baş köşeye.
Dostların parmağı ağzında kalsın,
öyle bir veryansın edelim.
İçkiyle değişelim seccademizi,
çatlasın namus mamus, falan filân.

BERİ DURSUN

Cennet varmış, bakın hele,
güzeller dolaşırmış salına salına,
sular akarmış şeker gibi tatlı,
ırmaklar gürlermiş şaraptan, sütten, baldan.
Ey şarap sunan, hadi durma,
aklını başına al, bir tas şarap sun,
bin veresiye beri dursun,
bir peşin yeter de artar bile.

CEHENNEMİN DİBİNE

Eski şarabı da alırız, yeni şarabı da.
Cenneti iki arpaya satan kişileriz.
Öldükten sonra gideceğin yer neresi mi?
Sen getir şarabı, önüme koy hele,
sonra cehennemin dibine kadar yolun var.

KADEHİN GÖZLERİNDEKİ

Kur'an, yüce din kitabı, yeryüzünde tek,
tanrı iyi şeyler yazar okuyanın defterine,
oysa biz, estikçe okuruz, ara sıra.
Sen asıl kadehin gözlerinde ışıyan âyete bak,
bütün dünya okur onu,
dudaklar değer değmez, her dakka.

CENNETE
KİMSE
GİDEMEZ

Şarap iç, güzellerin çevresinde fır dön,
güzellerle düş kalk, gece deme gündüz deme.
Günahın, kusurun yokmuş gibi satma kendini,
görünme bir öyle bir böyle.
Esrik âşıkların sonu ne? Cehennem mi?
Demek cenneti göremeyecek hiç kimse.

DAHASI VAR

Bir gün beni nasıl sarhoş göreceksin,
bilir misin,
alçalmış, küçülmüşüm, ayağına başımı
komuşum,
sarığım bir yana gitmiş, şarap tasım bir yana,
puta tapan saçlarının zincirine vurulmuşum.

BENİ HARCAMA

İşte aydınlık, ey şarap sunan,
işte dolu tas, işte ay ışığı,
bir de güzel, yakut gibi, pırıl pırıl.
Kavrulan bu yürek toprak değil,
harcama, ey şarap sunan, harcama **beni,**
o sudan getir bana, ne olur.

SON GÜNE DEK

Keder seni bağrına basmak mı ister,
hadi ordan, çek arabanı, de.
Boş sıkıntılara kaptırma günlerini.
Yutmadan bedenini toprak
ne kitabı bırak, ne çayır çimeni.
Hele yârin dudağını, sakın ha,
ta son güne dek.

YAŞ
YETMİŞ

Yarın bu bacaklar ayrılık dağını aşacak.
Önümde şarap, çek babam çek.
Saçlarım ne güzel, kar gibi ak,
yaş yetmişe vardı, lâf değil,
insan bugün yaşamazsa, ne vakit yaşayacak.

BENİ ARARSANIZ

Bu dünyadan çekip gittiğim gün
şarapla yıkayın beni.
Talkını şarapla verin bana, dolu tasla.
Kıyamet günü, nerde bu adam, dersiniz, olur a,
eşin meyhane önünde toprağı da, görün.

ÖLDÜKTEN SONRA DİRİLİŞ

Bir gün kökünden sökülünce bu ömür ağacı,
nem varsa un ufak olacak toprakta.
Toprağımdan testi yapar, içine şarap korlarsa,
osaat dirilir, oh derim, dünya varmış be!

TANRI'YLA KONUŞMALAR

YASAK

Süsle, beze, lokum gibi ko karşımıza,
esmeri, de, beyazı, de, pembesi, de,
baştan çıkar, yerlere ser bizi, öldür,
sonra çevir dört yanımızı bir sürü yasakla,
ona bakma, şuna bakma, buna bakma,
dolu tası eğri tut, ama içindekini dökme.

YA O
YA BU

Tepeden tırnağa varlıksın, ey tanrı,
ne yoklarla birsin, ne yok olacak şeylerle.
Ne yerin var senin, ne yurdun var.
Ama her yerdesin, olmadığın yer yok.
Ey, yerden yurttan, yönlerden ayrı, uzak,
ya olduğun yeri de bana,
ya olmadığın yeri de.

FARK
NE

Günahsız tek kişi göster bana.
İnsan nasıl yaşar günah işlemeden?
Ben kötü bir şey yapıyorum günün birinde,
sen küplere biniyorsun o zaman,
ağlatıyorsun anamı, kıyasıya.
Kötü şey değil mi bu seninkisi?
Öyleyse aramızda fark ne?

FASAFİSO

Bir güzel allamış pullamışsın bizi,
bir alay da güzel şeyler çıkarmışsın bizden.
Potadan beni böyle sen döktün madem,
daha iyi, daha güzel ol, deme,
ben bu kadarım, ötesi fasafiso.

ALIŞVERİŞ

Hadi ben isyan etmiş bir kulum,
sen de ne olur bir kere he, de.
Hadi ben içi kapkara bir nesneyim,
ama senin aydınlığın hani nerde?
Bizden sana ibadet, sender bize cennet ha?
Nerde kaldı öyleyse iyiliğin, adamlığın,
seninkisi düpeaüz alışveriş değil de ne?

İSTEDİĞİM ÇOK DEĞİL

Bir ekmek kapısı aç bana,
bir geçim yolu bulayım
kula kulluk etmeden.
Öyle sarhoş olayım ki şarapla,
öyle kendimden geçir ki beni,
duymayayım bir baş ağrısı bile.

BAĞIŞLA BENİ

Bu yüreğe acı bir parça, ne olur.
Dertlerin yurduna bir parça acı.
Tutsağın olmuş bu cana kıyma.
Meyhaneye giden bu ayağı hoş gör.
Bağışla şarap tasını tutan bu eli.

NEDEN

O gün başka işin yokmuş ki,
yetmiş iki millet çıkarmış komuşun ortaya,
bir sürü soy sop çıkarmış komuşun.
Bense, aşk soyuna bağlı doğmuşum sımsıkı.
Bu ayrılık gayrılık neden diye sormuş
durmuşum,
bu müslümanlık, bu gâvurluk neden,
aşk içinde erimek varken?

DÜNYA İNSANLAR VE ÖZGÜRLÜK

BAŞKA

Tam yatmasın aklın hiç bir şeye.
Neler çıkar karşına kimbilir yarın,
bu karanlıktan başka bir karanlık,
bu sabahtan başka bir sabah.

TESTİCİK

Dün çini testiyi taşa vurdum.
Adamakıllı sarhoştum, zilzurna.
Kendiliğinden konuşuverdi testicik:
«Senin gibiydim ben de bir zamanlar.
Ya sen de bir gün benim gibi olursan.»

GÜMBÜR
GÜMBÜR

Doğruyu savundun mu, halin duman.
İnsanın eli kolu bağlanmış bi kere.
Sıvarsın günün birinde paçaları,
ha babam, dersin, gerçeğe uzanırsın,
gümbür gümbür yuvarlanırsın karanlığa.

O KİŞİLER

En ince düğümler nasıl çözülür,
gösterdiler dostlara bir bir,
erdemi, yolu yordamı bilen kişiler.
Ama atamadılar nedense tek adım
şu karanlık gecenin içerisine,
anlata anlata bitiremediler masalı,
daldılar deliksiz uykuya.

MASAL

Ne diye güvenirsin paraya pula?
Ne diye övünürsün evlerinle, konaklarınla?
İnsan ömrü masaldan başka ne?
Kasırgalar üstüne yaparsın evini,
mumlar yakarsın içinde üstelik,
bir bir konaklar dizersin sel uğrağına.

ALDIRMA

Çalıma bak şu zibidilerde.
Geçirmişler ellerine dünyayı,
en bilgini sanırlar kendilerini dünyanın.
Aldırma, serin tut sen içini,
bilmezsin, öyle eşektir ki onlar,
eşek olmayana dinsiz imansız derler.

KANCIK

Bir sürü herifi sensin adam eden,
toprak sahibi yaptın, davar sahibi.
Han verdin, hamam verdin, bol keseden.
Beri yanda şu adamın kuru ekmeği yok.
Hay senin çarkına, kancık felek.

ALABİLDİĞİNE

Bir tek soluğun bile boşa gitmesin,
her solukta alabildiğine yaşa,
bu dünya bahçesinin anasıdır yaşamak.
Ama durmaz, uçar gider yel gibi.

OYUNCAK

Beni dinle, eski dostların bir tanesi,
kulak asayım deme sakın feleğin işine,
ne başı var onun, ne dibi.
Bir ufacık arsa yeter bana, de,
çöküver o arsanın kıyıcığına,
hiç durmayan oyuncağı seyreyle.

PAÇACIYA
MİNNET
ETMEM

Önce dert avucundan çekerim kana kana
şarabı,
sonra gider bir yudumcuk su içerim, oh derim.
Önce ciğerimi pişirir, bir güzel yerim,
sonra banarım lokmamı bir ahbabın tuzuna.

DEĞMEZ

Bütün bu çabalaman neden?
Karnını doyurman içinse bir diyeceğim yok.
Üstün başın, çoluğun çocuğun içinse gene yok.
Ama çok paralı bir adam olmak içinse
kıyma güzel ömrüne, değmez.

SATMA

Kulak verir dinlersen, bir çift sözüm var sana:
Taş çatlasa ikiyüzlülük rubasını giyme,
bir dakkalık mutluluk mutluluk değil.
Ne olur, satma ölümsüzlüğü iki pula.

TOPRAK

Dün testicilerin ordan geçiyordum,
elleri baktım ne güzel oynuyordu toprakla,
baktım on parmakta on hüner.
Kimse farkında değildi, bir ben gördüm,
babamın toprağıydı ellerindeki toprak.

GÖZÜNÜ
DÖRT AÇ

Şu zamanda bir sürü dostun olacak da ne
olacak.
Şöyle uzaktan bir selâm, nasılsın iyi misin,
o kadar.
Tam inanır güvenirsin, basarsın bağrına,
bir de can gözünü açtın mı, ne göresin,
dost bellediğin dost değil, yılan.

VIZ GELECEK

İster müslüman olsun, ister gâvur, bana ne,
sımsıcak olsun yürek dediğin,
sevgiyle dolu olsun ağzına dek.
Bizim deftere adın hele bir yazılsın, kardeş,
o zaman cennet de viz gelecek sana,
göreceksin, cehennem de viz gelecek.

ŞEYH İLE OROSPU

Bir şeyh dedi ki bir orospuya:
«Sarhoşsun kızım sen oldum bittim,
bugün birinin koynundasın, yarın birinin.»
Orospu, bakıp bakıp şeyhin suratına, ne dese:
«Ben dediğin gibiyim, şeyhim, doğru,
ama sen, şu göründüğün gibi misin?»

DİLE BENDEN

Tanrı gibi gökyüzüne uzanabilseydim,
canına okurdum şu feleğin, canına.
Bir dünya kurardım gönlümce, yepyeni,
ey insan, derdim, ey insan,
dile benden ne dilersen.

DEVEDE KULAK

Dünyamız baştanbaşa acı dolu, dert dolu.
Dünyamız kan içinde, felek domuz, ikiyüzlü.
Rahat adam nerde hani,
mutlu adam hani nerde?
Varsa bile, devede kulak, aldırma.

ZAMANA UYGUN BİR ÖĞÜT

Dinle beni, aklını başına devşir, oğlum,
dostluk ne, sevgi ne, bir sürü ıvır zıvır.
Sarıl dünya işine, dilini sıkı tut ama,
gözün mü var, kulağın mı var, neyin varsa,
ko bir yana hepsini, bi güzel turşusunu kur.

Gül mü yok, diken olsun diken.
Güneş mi yok, ateş olsun ateş.
Hırka mı yok, şeyh mi yok, tekke mi yok, kiliseye, çana, puta fitiz.

VAKTİ GELİNCE

Gözümü korkutan ne, yok olmak mı?
Bu yarımdan daha güzel bana öbür yarım.
Na şurda bir can var, şöyle böyle, iğreti,
vakti geldi mi, bas git, derim, oldu bitti.

BİZ
İNSANLAR

Kuşlar gibi tuzağa düşmüşüz.
Feleğin durmadan yumruğunu yemişiz.
Al kanlar içinde baştan çıkmışız.
Kapısız, damsız şu yuvarlakta
bir sürü insanız, başıboş, kimsesiz.
Bu dünyaya istediğimiz gibi gelmedik,
bu dünyadan istediğimiz gibi gidemeyiz.

CEHENNEM

Görmüş geçirmiş adama canım kurban,
ayağının tozu olayım onun, tozu.
Asıl cehennemi sen gel bana sor, ahbap,
asıl cehennemi sen gel bana sor:
Hiç yanmamış bir adamla otur bir parça konuş,
gör bak, cehennem denen şey nasıl oluyor.

ÖLMEZLİK

Şurda, oh diyecek bir yer olaydı,
ya da şu uzun yolun güzel bir sonu:
Yüzbin yıl sonra, yerin altından,
otlar gibi yeşil yeşil, çıkma umudu.

Dost mu dedin? Şu hokkabaz evinde ha?
Sakın arayıp durma onu boş yere,
bunu benden duy, kimseye bir şey deme.
Dermanı falan geç bi kalem, derde sarıl,
sarmaş dolaş otur kal acılarınla.
Acılara ortak mı dedin? Geç onu da.

BAKMADAN GÖZYAŞINA

Bilmez miyim seni, domuz, bilmez miyim seni,
insanoğlu bir kere düşmeyegörsün zora,
şöyle bir parçacık uzatmazsın elini,
nerde bir acı görsen, nerde bir yaralı yürek
bakmadan gözyaşına, katarsın acıya acı,
al dersin yaranın üstüne bir yara daha.

BEY GİBİ

Acılara, kaygılara kapılmak da ne?
Hoş tut yüreğini, gününü gün et, eğlen,
ama bu namussuz yolda namuslu yürü.
Sahiden yokluksa bu gidişin sonu,
sen kendini bugünden yok say,
vaşa kendi buyruğunda bey gibi.

HANİ
DUMAN

Bu dünyaya geldik de ne anladık, ne gördük?
Yaşamak umudunun çiçeği hani nerde?
Bu ateşte bir hayli iyi insan yandı,
kül oldu gitti bir hayli iyi insan.
Bir parça duman hani yok mu,
bir parça duman?

DAKKA ŞAŞMA

Şu olan biten var ya, boş ver ona.
Taş yağsın isterse, çok sürmez.
Dakka şaşma dakka, yaşamaya bak.
Ne geçmişi düşün, ne gelecekten kork.

Yaşadın, yaşadın, bin yıl yaşadın diyelim hadi,
sen bana sonunu de bunun, sonunu.
Şu yıkık dökük saraydan çekip gitmek
değil mi?
Ha anlı şanlı bir sultansın, ha bir dilenci,
bir gün gelir ikisi de çıkar bir kapıdan.

ANLADIMSA

Dünyaya gelirken sormadı kimse bana,
İster misin gelmek, istemez misin?
Şaştım kaldım burda ne gördüysem.
Şimdi de çekip gidiyorum işte,
bu da elimde değil, ne yapayım.
Anladımsa bu işi arap olayım.

SAKIN HA

İyi yürekli mi, akıllı mı, yanaş korkma.
Nobran mı, yetersiz mi, kaç bucak bucak.
Akıllı insan zehir sunsa al, iç.
Nobran bal şerbeti uzatsa, sakın ha!

KULLUĞA
PAYDOS

İki günde bir somunla katığım olsun,
kırık bir testide yarım tas soğuk suyum.
Bunlar varken el kapısında kulluk ha?
Gel gör, yaparsam namussuzum.

KAZIK

Çıkıncaya dek bedenden bu kuru can
en iyi şeyi yapacağım, inadım inat.
Saçına sakalına edeyim, kim kınarsa beni.
Dokanmasınlar bana, deyyusluk etmesinler,
görsünler biraz da oturdukları kazığı.

KÖTÜ TOHUM

Bakıyorum cenneti arıyorsunuz boyuna
kiminiz tekkede, kiminiz medresede,
kiminiz manastırda, kilisede kiminiz.
Ödünüz kopuyor cehenneme gitmekten.
Oysa hiç ekmedi yüreğine bu tohumu
aklı başında olan.

ANLAMADIM
GİTTİ

Bugün benim gibi sevdalı var mı,
bugün benim gibi deli,
yerlere serilmiş, yüreği kan içinde?
Ben değilsem kim şu adam?
Bir zamanlar vardım, ben bendim.
Bugün var olan neyin nesi?

DAHA NE İSTERSİN

Doyacak kadar aşın varsa,
başını sokacak bir de damın,
insanoğluna kulluk etmiyorsan,
başkasının sırtından değilse geçimin,
tamam, güneşli günler içindesin.

ÇİY TANESİ GİBİ

Her şeyi düzene koymuşun gibi yaşa,
içindeymişin gıbi yemyeşil bir sevincin,
sanki geçimin falan yolunda,
çiy gibi oturdun say yeşillikte bir gececik,
kalkıp gidiyormuşun gibi sabahleyin.

KALAKALMIŞIM

Epey şey öğrendim, diyordum kendi kendime,
çok az şey kaldı, diyordum, anlamadığım.
Aklımı başıma alınca ne göreyim,
ömrüm yel gibi esmiş gitmiş,
hiçbir şey öğrenmeden kalakalmışım.

NEYİM,
NERELİYİM Kİ

Ben istedim de mi böyle oldum?
Kendiliğimden mi girdim bu kanlı yola?
Neden bu yolda koşup duruyorum?
Bir gerçek var beni doğuran,
bir gerçek, benim dışımda,
ben neyim, nereliyim ki kalkıp geleyim?

EY
KARDEŞ

Bu yolda yürümene bak,
ikilik kalkıncaya dek.
Sen dayanırsan ikilik kalkar.
Öyle bir yere de varırsın ki,
senden şenlik uçmuş gitmiş.

EYVALLAH ETME

Bir sürü ite kopuğa kulluk
daha ne kadar sürecek?
Konma ordan oraya sinek gibi,
kimseye eyvallah etme,
yeter iki günde bir somun ekmek.
İç yüreğinin kanını,
ellerin aşını yeme.

GÖRÜRÜM

Uyuyanlar görürüm toprağın üstünde,
görünmeyenler görürüm toprağın altında.
Bakar bakarım yokluk çölüne,
kimi yola çıkmış gelir,
kimi sonra gelecek,
kimi gelmiş gitmiş.

YALAN

Namaz mamaz yalan,
böyle bir bahane gerekti.
Neden mi geldik camiye?
Burdan yürüttüğümüz seccade eskidi.
Belki bir yenisi vardır, bakalım dedik.

DOĞRU TARTILSAYDI

İyi bir düzen olsaydı dünyada,
doğru tartılsaydı insan onuru,
dünya, sevilen dünya olurdu.
Erdemli insanlar kalmazdı bir köşede.

ZINDAN

Bir yemiş koparsaydım umut dalından,
bir uç bulsaydım yumağıma,
yoluna koysaydım işimi bir parçacık.
Açılsaydı tokluk ülkesine bir kapı
bu karanlık, kör zindanda.

UĞURLAR OLSUN

Özgürlük yoluna girmezsen,
bu yolda koşmazsan vargücünle,
yıkamazsan yüzünü kanında yüreğinin,
yarın avucunu yalarsın.
Er dediğin kendini yok bilmedi mi,
cayır cayır yanmadı mı yürek dediğin,
hadi öyleyse, uğurlar olsun.

YOLCULUK
VAR

Yaşlandım, oldum iki kat.
Oysa kumaşlar dokumadaydım yepyeni,
sağlam.
Demin cana baktım, kalktı gidecek,
aman, dedim, ne olur can, gitme,
dedi, dam çöktü çökecek, duramam.

SIKIYSA

Güneşi balçıkla gel de sıva.
Gizli türküleri gel de söyle.
Bir güzel inci çıkardı akıl,
düşüncemin denizinden.
sıkıysa gel de gel.

İNSANCA YAŞAYAMAMAK

Bu dünyadan mı korkar sanırsınız beni,
ölmekten mi korkar sanırsınız,
canımın, bırakıp bedenimi, gitmesinden mi?
Ölüm gelmiş gelmemiş, umurumda değil.
Yolumu kesen, insanca yaşayamamak.

İÇİNDEKİLER

Önsöz 5

ŞARAP ve AŞK

Her Şeyden Uzak 13
Dünya Bir Yana Sen Bir Yana 14
Rüzgârlar Gibi 15
Bir Bahar Sabahı 16
Dönen Kim 17
Kadir Gecesinde Bile 18
Kendini Bil 19
Mutlu Kişi 20
Topu Topu 21
Bir Günün Beyliği 22
Benim Payım 23
İki Yular 24
Hani 25
Ne Güne Duruyor 26
Yarın 27
Bu Yoldan Şaşma 28
Kancıklık Yok 29
Bu Korku Ne 30
Medrese Dediğin 31
Tın Tın Ötersin 32
Hiç Uyanmadan 33
Aşk Şerbeti 34
Bırakmazsın Adamı 35

Solmayagörsün 36
Sahi 37
Ey Şarap Sunan 38
Yaz Kâtip Yaz 39
Var mı Daha Ötesi 40
Bu Şarap 41
Çıkaralım Dedik Acısını 42
Oldu mu Bu 43
Veryansın 44
Beri Dursun 45
Cehennemin Dibine 46
Kadehin Gözlerindeki 47
Cennete Kimse Gidemez 48
Dahası Var 49
Harcama Beni 50
Son Güne Dek 51
Yaş Yetmiş 52
Beni Ararsanız 53
Öldükten Sonra Diriliş 54

TANRI'YLA KONUŞMALAR :

Yasak 57
Ya O Ya Bu 58
Fark Ne 59
Fasafiso 60
Alışveriş 61
İstediğim Çok Değil 62
Bağışla Beni 63
Neden 64

DÜNYA, İNSANLAR ve ÖZGÜRLÜK :

Başka 67
Testicik 68
Gümbür Gümbür 69
O Kişiler 70

BUGÜNÜN DİLİYLE HAYYAM

A. KADİR

ŞİİR

Her şeyi düzene koymuşun gibi yaşa,
içindeymişin gibi yemyeşil bir sevincin,
sanki geçimin falan yolunda,
çiy gibi oturdun say yeşillikte bir gececik,
kalkıp gidiyormuşun gibi sabahleyin.

ÖNEMLİ NOT :

Bu kitap basılı fiyatının üzerinde satılamaz

150 Lira